

De Tempeliers: Neergestreken in muziek - 1795

Jacob, de monnik die zo'n vijf jaar geleden met zijn muzikvriend Joseph is meegereisd na zijn vertrek uit Fertőd, heeft, geholpen door zijn vriend, naast wetenschapper vooral naam gemaakt als bouwer van strijkinstrumenten. In zijn werkplaats zit hij op een door hem vervaardigde stevige kruk, zorgvuldig gepositioneerd in het hart van zijn werkplaats. Zonnestralen vallen overvloedig door grote, smetteloze ramen, zodat de werkplaats baadt in een aura van warm, goudkleurig licht. Jacob hield van deze plek.

Deze ruimte ademt de ziel van muzikale creatie, doordrongen van de verfijnde geur van kostbaar hout en soms een vleugje hars of cederhout. Een symfonie van geuren die een belofte van sublieme muziek in zich draagt. Stof en houtkrullen op de vloer lijken een kunstwerk, verrijkt door de nuances in de schaduwen en de verschillende kleuren van het hout.

Jacob voelt zich al een tijd niet lekker en maakt zich zorgen. Hij hoest en proest al een paar maanden. Misschien wel langer dan drie maanden. Maar de laatste week bleef hij maar hoesten. Misschien was het een griepje? Dan zou het met een paar dagen wel over zijn. Misschien was het een voedselvergiftiging en had hij iets gegeten dat niet goed meer was. Maar, dat zou zo lang niet duren. Dat wist hij diep in zijn hart. Hij kon niet ziek worden, dat betekende geen inkomen. Het voelde anders dan anders. Hij moest er niet aan denken. Wat als? Mocht hij sterven, dan zou hij God verzoeken zijn werkplaats naar de hemel te verplaatsen. Zijn hemel op aarde, maar dan daar.

Jacobs ogen verkenden de ruimte met een bewonderende blik, terwijl zijn blik rustte op een uitgelezen selectie van houtsoorten, met de grootste zorg geselecteerd. Daar stond de *Acer pseudoplatanus*. Dunne smalle bladen, diepbruin esdoornhout, glinsterend als een herfstblad dat door de zon wordt gekust, en wacht om gevormd te worden tot de gracieuze achter- en zijkant van een viool voor een goede klankkwaliteit.

Daar de *Picea*. Juist vanwege de fijne korrel van deze oude Europese sparren, licht doorlatend als het vroege ochtendlicht. Deze rustend naast een plaat esdoorn, klaar om te worden getransformeerd tot het bovenblad, dat het hart van het instrument zal vormen.

O ja, hij kon ook andere houtsoorten gebruiken voor deze onderdelen, zoals de *Picea*. Sparrenhout dat een lichtgewicht en een fijne structuur heeft en een goede resonantie en een heldere klank geeft.

Maar ook de *Pinus* en de *Cedrus* waren in zijn werkplaats te vinden. De den gebruikte hij niet veel, behalve voor een muzikant die zocht naar een lichtgewicht met een warme en volle klank.

Jacob vond het heerlijk om met cederhout te werken. Alleen al om zijn aromatische, duidelijk herkenbare geur, en bovendien is het hout superlicht. De warme klank van een instrument met cederhout komt sneller tot ontwikkeling dan bij bijvoorbeeld sparrenhout.

Voor de toets, de kam, de stemschroeven en de kinhouder gebruikte hij vaak *Diospyros*. Omdat ebbenhout een hard en duurzaam hout is dat niet snel slijt.

Jacob kon de hele vioolfamilie maken, bestaande uit de viool, de altviool, de cello en de contrabas. Maar ook de rebec, het instrument met drie snaren, een beetje gelijkend op een kleine viool. Vervolgens de violino piccolo, de nog kleinere en hoger gestemde viool. Of de stomme viool, het oefeninstrument zonder klankkast. Voor de dansmeesters maakte hij de gelijknamige dansmeesterviool. Als laatste kon hij ook de tenorviool maken. Deze viool zat een beetje tussen de altviool en de cello in.

Voor de strijkstokken gebruikte hij *Dalbergia* of *Caesalpinia echinata*. Zowel de Palissander als de pernambuk waren uitermate geschikt voor de strijkstokken. Dit hout lag netjes en overzichtelijk, net als alle andere soorten, bij elkaar. Pernambucohout werd misschien het meest door hem gebruikt, vanwege de uitstekende eigenschappen als buigzaamheid, gewicht en resonantie.

Beide soorten waren hard en duurzaam, wat vanzelfsprekend belangrijk is voor de stijfheid en de balans van de strijkstok. Ze hebben een roodbruine kleur, variërend van licht tot donker. De fijne nerf geeft bij beiden uiteindelijk een gladde afwerking. En dat is belangrijk om een goede grip te kunnen realiseren. Vervolgens wil het oog ook wat en geven beide houtsoorten een mooie uitstraling.

Als je een flinke portemonnee hebt, kies je voor pernambuk. Deze houten Braziliaan is behalve zeldzamer ook duurder, maar heeft nu eenmaal een betere klankkwaliteit. Het geeft net wat betere resonantie en meer helderheid. Nadeel is dat pernambuk zwaarder is, vanwege een hogere dichtheid van het hout. Je hebt dus meer spierballen nodig om te spelen.

Het rode Braziliehout, wat verwarrend ook wel pernambuk wordt genoemd, is echter niet hetzelfde. Braziliehout is echt voor de beginnende

muzikant, omdat het een goedkope en veelvoorkomende houtsoort is, maar om die reden ook in zijn werkplaats te vinden was.

Vervolgens de strijkstokken die uit *Araucaria araucana*, het hout van de slangenden, vervaardigd werden. Met zijn lichtbruine kleur en donkere nuances, die lijken op de schubben van een slang, werd deze exotische en dure houtsoort door Jacob vooral gebruikt voor barokke strijkstokken.

De slangenden geeft zwaar hout dat hard is en vergt, om een heldere en krachtige klank te verkrijgen, meer kracht en controle van de muzikant.

In Jacobs werkplaats heerste een bijna magische sfeer, waar de fijnste gereedschappen in harmonie geduldig wachtten op zijn meesterhand, om te werken met het hout en weer een meesterwerk te creëren.

Op een solide, patina gekleurde werkbank lagen gereedschappen als schatten uit een vergeten tijd. Alle gereedschappen had hij vanuit het klooster in Brabant meegenomen. Iedere beitel, schaaf en vijl had zijn eigen verhaal, gevormd door jaren van toewijding en precisie. Het waren zijn kroonjuwelen. De beitels, als kostbare artefacten, hadden bladen van glanzend gehard staal, vakkundig geslepen tot een perfecte snijkant. Het houten handvat van elk gereedschap was gesleten door talloze uren van arbeid, elk slijpsel en snijbeweging gevoeld als een persoonlijke connectie tussen de ambachtsman en het materiaal. De beitels lagen daar nu als oude krijgers, klaar om het hout te temmen en het te veranderen in kunst.

Schaafbanken van donker, gepolijst mahoniehout rustten naast de beitels, als de wachters van perfecte oppervlakken. Hun bladen waren prachtig gebogen en glanzend, als de manen van een paard. De schaven vertegenwoordigden de beheersing van de meest subtiele nuances van het houtbewerkingproces.

Met hun aanwezigheid in de werkplaats liet Jacob zien dat hij niet alleen een instrumentenbouwer was, maar een artiest, in staat om het hout te modelleren en te vormen, zoals een beeldhouwer zijn marmer bewerkt.

Vijlen, in tal van vormen, met hun onberispelijke tanden, lagen uitgestald als de ruggengraat van de precisie. Elke vijl was afgestemd op een specifieke taak, of het nu ging om het vormen van de welvingen van een klankkast, of het fijn afwerken van een hielblok. De vijlen waren zijn getuigen van de aandacht voor detail, de zorgvuldige aanraking die Jacob in elk aspect van zijn werk legde. Ze lagen daar als stille gidsen, klaar om te helpen bij het vormgeven van elk stuk hout, tot in de kleinste perfectie.